

**CÂTEVA MĂSURI DE REPRIMARE A FRAUDEI
LA LEGE ÎN CONCEPȚIA REGULAMENTULUI (CE)
nr.593/2008 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN
ȘI A CONSILIULUI PRIVIND LEGEA APLICABILĂ
OBLIGAȚIILOR CONTRACTUALE „ROMA I”**

Valeriu BABĂRĂ

Conținutul contractelor constituie unul dintre domeniile predispuse fraudei legii în dreptul internațional privat. Pe de o parte, în această materie funcționează principiul autonomiei de voință al părților (*lex voluntatis*), care favorizează fraudă la lege, cu atât mai mult, cu cât legea adoptă concepția subiectivistă privind limitele libertății părților în alegerea legii aplicabile, în sensul că nu impune ca legea aleasă de părți să aibă o legătură obiectivă cu contractul.

Însă simplul fapt că părțile aleg o lege aplicabilă contractului, care nu are nicio legătură obiectivă cu acesta, nu trebuie considerat ca fiind o fraudă la lege, atâta timp cât părțile au avut în vedere anumite avantaje licite pe care legea aleasă le acordă.

Pe de altă parte, în lipsa alegerii legii aplicabile potrivit principiului *lex voluntatis*, părțile pot săvârși fraudarea legii prin schimbarea locului de încheiere sau executare a contractului.

Remarcăm, că în dreptul conflictual al R.Moldova prin incidența prevederilor art.1611 alin.(1) din Codul civil, posibilitatea unei asemenea fraude s-a redus, având în vedere că legea locului încheierii sau executării contractului nu se aplică, deoarece localizarea obiectivă a contractului se face în sistemul de drept cu care contractul prezintă cele mai strânse legături.

Regulamentul (CE) nr.593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale „Roma I”, adoptat la Strasbourg la data de 17 iunie 2008 [1, p.7], în art.3 alin.(1) a menținut principiul aplicării legii autonomiei de voință a părților în alegerea legii aplicabile fondului contractului, dar a prevăzut măsuri de reprimare a fraudei la lege, cu precădere prin dispozițiile art.3 alin.(3) și (4).

Printr-o dispoziție cu caracter de generalitate, aplicabilă pentru toate contractele la care se referă, Regulamentul Roma I, în art.3 alin.(3) și (4) instituie o limitare importantă a autonomiei de voință a părților în cazul în care acestea au făcut aplicabilă o lege care nu are nicio legătură obiectivă cu contractul.

Astfel, potrivit alin.(3) art.3 din Regulamentul Roma I, „În cazul în care toate elementele relevante pentru situația respectivă, în momentul în care are loc alegerea, se află în altă țară decât aceea a cărei lege a fost aleasă, alegerea făcută de părți nu aduce atingere aplicării dispozițiilor legii acelei țări, de la care nu se poate deroga prin acord”.

Textul se referă, așadar, la situația în care părțile au făcut aplicabil contractul prin voința lor, sistemul de drept al unei țări, dar toate elementele relevante ale acelu contract se localizează în sfera altui sistem de drept, adică se are în vedere situația în care singura legătură a contractului cu o lege străină este dată de voința părților de a localiza contractul în sfera acelei legi.

În această situație, alegerea părților nu este invalidată *eo ipso*, ci remediul constă în faptul că respectivul contract va fi supus dispozițiilor imperative „de la care nu se poate deroga prin acord” din sistemul de drept în care sunt plasate elementele sale relevante.

Așadar, prin această reglementare este apărată ordinea publică a sistemului de drept cu care contractul prezintă o legătură obiectivă. *Per a contrario*, celelalte dispoziții ale legii desemnate de părți rămân aplicabile.

O importantă precizare privind aplicarea art.3 alin.(3) a fost inserată la pct.15 teza a II-a din preambulul Regulamentului, potrivit căruia, regula trebuie să se aplice indiferent dacă, odată cu legea, a fost aleasă și o instanță judecătorească. Faptul că voința părților s-a exprimat concordant, atât în ceea ce privește legea aplicabilă (*lex voluntatis*), cât și referitor la alegerea instanței competente, în favoarea aceleiași țări, nu este de natură a înlătura de la aplicare legile imperative ale altei țări, cu care contractul prezintă o legătură obiectivă.

Din cele menționate, constatăm că art.3 alin.(3) din Regulamentul Roma I este similar articolului 14 alin.(2) din Regulamentul (CE) nr.864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale „Roma II”, adoptat la Strasbourg la data de 11 iulie 2007 [2, p.11], așa încât cele două articole trebuie interpretate în concordanță.

Sub aspect temporal, art.3 alin.(3) din Regulamentul Roma I are în vedere elementele relevante ale contractului „din momentul în care are loc alegerea”, ceea ce interesează conflictul mobil de legi [3, p.349].

Prin prevederile art.3 alin.(4) din Regulamentul Roma I se extinde același raționament juridic pentru situația în care dreptul european

conține dispoziții de la care părțile nu pot deroga prin convenții. Acest text stabilește că „În cazul în care toate elementele relevante pentru situația respectivă, în momentul în care are loc alegerea, se află în unul sau mai multe state-membre, alegerea de către părți a unei legi aplicabile, alta decât cea a unui stat-membru, nu aduce atingere aplicării în mod corespunzător a dispozițiilor de drept european de la care nu se poate deroga prin convenție, după caz, astfel cum au fost transpuse în statul-membru al instanței competente”.

Ipoteza la care se referă acest text este aceea în care părțile au făcut aplicabil contractului, prin voința lor, sistemul de drept al unei țări terțe, dar toate elementele obiective ale acelui contract se localizează în sfera sistemului de drept al unei sau mai multor țări-membre. În această situație, alegerea părților nu este invalidată, ci remediul constă în faptul că respectivul contract va fi supus dispozițiilor imperative „de la care nu se poate deroga” din dreptul european.

Așadar, este vorba de dispozițiile imperative de drept european de directă aplicare (cum sunt regulamentele), iar „după caz” și de cele cuprinse în directive, iar în acest „caz” instanța competentă va ține cont de dispozițiile din directive astfel cum ele au fost transpuse în propriul sistem de drept, adică în *lex fori*. *Per a contrario*, celelalte dispoziții ale legii alese de părți rămân aplicabile.

Remarcăm că protecția conferită dreptului european prin art.4 alin.(4) din Regulamentul Roma I este stabilită numai pentru ipoteza în care dreptul statului terț, care nu are legătură obiectivă cu contractul, este aplicabil prin „alegerea părților”, adică este *lex voluntatis*, dar nu și pentru situația când acel drept este aplicabil ca urmare a unei localizări obiective.

Termenul de „stat membru” din art.3 alin.(4) din Regulamentul Roma I desemnează toate statele-membre, inclusiv Danemarca, potrivit art.1 alin.(4). Aparent aceste dispoziții nu privesc însă statele din SEE [4, p.7].

O altă limitare a libertății părților de a determina legea aplicabilă contractului, însă prevăzută doar pentru anumite contracte speciale, constă în circumscrierea posibilității acestora de a alege numai între un număr restrâns de legi care au legătură cu contractul.

De exemplu, o astfel de situație există în materia legii aplicabile contractului de transport de pasageri, în art.5 alin.(2) teza I coroborată cu teza a II-a din Regulamentul Roma I, precum și în cea a contractului de asigurare, în art.7 alin.(3).

Referitor la legea aplicabilă contractului de transport de pasageri, textele respective prevăd că legea aplicabilă contractului de transport de pasageri poate fi aleasă de părți în conformitate cu art.3, însă ele pot alege numai legea țării în care: a) se află reședința obișnuită a pasagerului; sau

b) se află reședința obișnuită a transportatorului; sau c) se află sediul administrației centrale al transportatorului; sau d) este situat locul de plecare; sau e) este situat locul de sosire.

În cazul contractului de asigurare, altul decât cele cărora li se aplică alin.(2), părțile pot alege, în conformitate cu alin.(3), numai una din următoarele legi: a) legea oricărui stat-membru în care este situat riscul în momentul încheierii contractului; b) legea țării în care își are reședința obișnuită titularul poliței de asigurare; c) în cazul asigurărilor pe viață, legea statului-membru al cărui cetățean este titularul poliței de asigurare; d) pentru contractele de asigurare care acoperă riscuri limitate la evenimente care survin într-un alt stat-membru decât cel în care este situat riscul, legea respectivului stat-membru; e) în cazul în care titularul poliței dintr-un contract căruia i se aplică prezentul alineat exercită o activitate comercială sau industrială ori o profesie liberală, iar contractul de asigurare acoperă două sau mai multe riscuri legate de respectivele activități și sunt situate în state-membre diferite, legea oricăruia dintre statele-membre în cauză sau legea țării în care își are reședința obișnuită titularul poliței.

Referințe:

1. *Jurnalul Oficial*, nr.L177 din 4 iulie 2008.
2. *Jurnalul Oficial*, nr.L199 din 31 iulie 2007.
3. SITARU, D-A . *Drept internațional privat*. București: C.H.Beck, 2013.
4. HEISS, H. *Part Autonomy, in Rome I Regulation*. Sellier European Law Publisher, 2009.